

RIKSADVOKATEN

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

REF.:
201010554 ES HLB

VÅR REF.:
Ra 10-436 TNY
630.9

DATO:
14.02.11

FORSLAG OM INNFORING AV ETTERFORSKINGSPLIKT VED PLUTSELIG OG UVENTET BARNEDØD

Det vises til departementets høringsbrev 21. oktober 2010. Det beklages at vårt svar kommer etter fristen. Det vises til telefonsamtale Sæther/Nybøe om fristutsettelse.

Familievold har i flere år vært prioritert av politiet og påtalemyndigheten. Terskelen for å sette i verk etterforskning er generelt lav, jf. straffeprosessloven § 224 første ledd og det gjelder også i høy grad ved plutselig og uventet barnedød. Plikt til å etterforske hendelser hvor barn under 18 år dør plutselig og uventet vil derfor neppe medføre en stor økning i politiets sakstfang, jf. nærmere vårt brev av 6. oktober 2010, som vedlegges for enkel referanse. Det tilføyes at riksadvokaten de senere år har gitt barns rettsvern særlig oppmerksomhet. Et element i dette har vært å søke å utnytte medvirkningslæren mer aktivt, bl.a. ved å ta ut tiltale mot omsorgspersoner som ikke har grepet inn mot mishandling av barn de hadde omsorg for.

Etter vårt syn er det naturlig å plassere en bestemmelse om etterforsningsplikt i et nytt annet punktum i straffeprosessloven § 224 fjerde ledd, slik departementet har foreslått. Vi er også enig i at den nye lovteksten utformes slik at det "kan" settes i verk etterforskning siden det åpenbart vil være tilfeller hvor det umiddelbart er klart at det ikke er grunnlag for undersøkelser i regi av politiet, jf. bl.a. eksemplene gitt i brevet herfra nevnt ovenfor. Det ville derfor gi et uriktig inntrykk om loven uten forbehold skulle fastsette at det "skal" foretas etterforskning i alle tilfeller, og det måtte i tilfelle tas inn i loven en adgang til å fastsette begrensninger i etterforsningsplikten. En adgang for riksadvokaten til å begrense en lovbestemt "skal-regel" er neppe særlig heldig og det er antakelig heller ikke hensiktsmessig med en adgang til å fastsette begrensningene i forskrift. Etter vårt skjønn gir det bedre veiledning, systematikk og fleksibilitet om den ordning som er valgt for ulykkesetterforskning opprettholdes også her. (Ordnningen blir i tilfelle at lovens regel åpner for skjønn, men det fastsettes et utgangspunkt om etterforsningsplikt i påtaleinstruksen, men med adgang for riksadvokaten til å begrense omfanget av plikten.)

Vi er enig i at det er naturlig å bruke uttrykket ”skal” i den foreslåtte tilføyelse i påtaleinstruksen § 7-4 sjette ledd. Det blir da samsvar med formuleringene for øvrig i denne bestemmelsen, både når det gjelder etterforskning av handlinger begått av barn mellom 12 og 15 år og av brann og annen ulykke som har voldt alvorlig personskade eller betydelig ødeleggelse av eiendom. En ”skal-regel” må, som foreslått, suppleres av en bestemmelse om at riksadvokaten kan begrense etterforskningsplikten. For å tydeliggjøre begrensningene kan det også være mulighet at bestemmelsen i påtaleinstruksen formuleres slik:

”Når et barn under 18 år dør plutselig og uventet skal politiet foreta etterforskning med mindre det er åpenbart at dødsfallet ikke kan skyldes en straffbar handling. Riksadvokaten kan gi nærmere retningslinjer om hvordan etterforskningen skal gjennomføres og om begrensninger i etterforskningsplikten.”

Det ville vært gunstig om det i forarbeidene ble tydelig markert at det må forventes vesentlige unntak fra plikten til å sette i gang etterforskning. (Formuleringen i høringsnotatet side 17 - ”ikke utelukkes at det finnes situasjoner der en etterforskning ikke fremstår som hensiktsmessig” - er etter vår vurdering for forbeholden.)

Riksadvokaten har ikke innvendinger mot at påtaleinstruksen § 13-2 om sakkyndig likundersøkelse presiseres for så vidt gjelder barn som dør utenfor institusjon, men deltar gjerne i den nærmere utforming av en slik bestemmelse.

Innføres en lovpålagt etterforskningsplikt, vil de pårørende gjennomgående bli kjent med at etterforskning er satt i verk og bør underrettes når den avsluttes. Når forutsetningene endres på denne måten, er det ikke grunn til å opprettholde bestemmelsen i riksadvokatens rundskriv nr. 4/1991 om at det ikke skal sendes underretning om henleggelse. Det kan formentlig være hensiktsmessig at den nærmere utforming av slike underretninger, og hvordan den skal gis, fastsettes herfra.

--- 0 ---

Noe på siden av den ordinære høringsuttalelsen herfra finner en grunn til å nevne at det, som departementet er godt kjent med, er tatt flere initiativ på dette området. En nevner kort:

- ”Obligatorisk tilbud” om *frivillig dødsstedsundersøkelse* ved plutselig og uventet dødsfall hos barn opp til fire år.

Ordningen administreres av Folkehelseinstituttet. Formålet ved dødsstedsundersøkelsen er å avdekke dødsårsak uavhengig av mistanke om straffbart forhold. Ved mistanke om straffbart forhold skal politiet varsles og dødsstedsundersøkelsen avbrytes.

- Prøveordning med en *utrykningsenhet i regi av Helsetilsynet*, etablert 1. juni 2010.

Gruppen skal rykke ut ved alvorlige hendelser i spesialisthelsetjenesten. Med alvorlige hendelser menes dødsfall eller betydelig skade på pasient hvor utfallet er særlig uventet i forhold til påregnelig risiko. Helseforetakene er pålagt å melde slike hendelser. Det er opplyst at det i 2010 ble gitt 72 slike meldinger, og at Helsetilsynet rykket ut i seks tilfeller.

Det er opprettet en arbeidsgruppe med representanter fra Riksadvokatembetet, Helsetilsynet, Kripes og politiet som skal vurdere om det er behov for retningslinjer for

samhandlingen mellom Helsetilsynet og politiet i disse sakene, og eventuelt utarbeide et utkast til slike retningslinjer. Gruppen har frist til 1. mai d.å.

- *"Havarikommisjon" for helsesektoren*, jf. forslag fra stortingsrepresentantene Bent Høie, Sonja Irene Sjøli og Laila Dåvøy i Dok. 8: 146 S (2009-2010). Forslaget ble behandlet i Innst. 185 S (2010-2011), og avvist ved Stortingets vedtak 10. februar d.å. Flertallet i komiteen viser imidlertid til at spørsmålet om å opprette en slik kommisjon bør vurderes på ny "... når prøveordningen med utrykningsenheten er evaluert, og det foreligger mer kunnskap om dagens praksis" (Innst. 185 S (2010-2011) side 5).

Det er ikke til å komme fra at situasjonen er noe uoversiktlig. En viktig utfordring fremover - for flere enn politiet og påtalemyndigheten - blir å finne fram til klare ansvarsavgrensninger og hensiktsmessige samarbeidsformer.

Knut H. Kallerud
ass. riksadvokat

Terje Nybøe
førstestatsadvokat

Gjenpart: 1. Politidirektoratet
2. Statens helsetilsyn
3. Statsadvokatene

Vedlegg

RIKSADVOKATEN

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Sendes også pr. e-post til knut.sather@jd.dep.no

REF.:
201004114 ES AIK/HLB

VÅR REF.:
Ra 10-436 TNY/jaa
630.9

DATO:
06.10.10

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER AV INNFORING AV UBETINGET ETTERFORSKINGSPLIKT NÅR BARN OG UNGE DØR PLUTSELIG OG UVENTET

Det vises til departementets brev av 6. september d.å.

Riksadvokaten har på bakgrunn av noen enkle forespørsler (Politidirektoratet, Oslo politidistrikt) ikke grunnlag for vesentlig andre anslag over mulig antall saker enn det departementet gjør i ovennevnte brev.

Kjerneområdet for den etterforsningsplikt som nå innføres - utover de saker som allerede etter dagens regler underkastes noe etterforskning - vil etter det en kan forstå særlig være små barn som dør utenfor helseinstitusjon, dvs. om lag den samme gruppen som hvor det skal gis tilbud om dødsstedsundersøkelse. Basert på de tall det er vist til i departementets brev, er det formentlig rimelig å regne med at det vil bli etterforsket noen flere saker hvor barn under ett år er døde. Det er vanskelig å tallfeste dette, men riksadvokaten har festet seg ved at det fremgår av den tabellen departementet refererer til at av de 163 barna under ett år som døde i 2008 er årsakene angitt slik:

• Tilstander og sykdommer oppstått i den perinatale periode (kort tid før, under og etter fødsel)	90
• Medfødte sykdommer	48
• Andre spesifiserte sykdommer	10
• Krybbedød	12
• Ytre årsaker	2
• Symptomer ikke klassifisert andre steder	1

Riksadvokaten antar at det ikke kan være meningen at det skal settes i verk etterforskning i de tre førstnevnte gruppene uten at det i det minste foreligger noen opplysninger som kan trekke i retning av at det er begått et straffbart forhold. Dersom denne forutsetningen er riktig, er det formentlig rimelig å regne med at det ikke blir aktuelt å sette i verk etterforskning i noe stort antall saker utover de tre sistnevnte gruppene i tabellen ovenfor. Noen av disse sakene etterforskes også etter dagens regelverk.

I hvor mange tilfeller dødsfallet var ”plutselig og uventet” når det gjelder de 148 barna mellom ett og 17 år som døde i 2008 er vanskelig å gjøre seg opp en mening om, utover at den hyppigste dødsårsaken er ulike sykdommer. En annen stor gruppe er imidlertid ”voldsomme dødsfall” (i alt 50 tilfeller), som det må antas at oftest etterforskes også etter gjeldende regelverk. Anslaget på 15-20 tilfeller årlig er neppe urimelig, men – som departementet understreker – er et slikt tall beheftet med atskillig usikkerhet.

Med alle mulige forbehold antas det herfra at det kan være hensiktsmessig å legge til grunn et nytt sakstilfang i størrelsesorden 30 – 50 saker årlig.

Det nærmere opplegg av etterforskningen av disse sakene vil det trolig være naturlig å komme tilbake til i form av et rundskriv etter at det nye regelverket er på plass. I de fleste sakene vil det neppe være tale om noen betydelig etterforskningsinnsats. I tillegg til det som er referert fra førstestatsadvokat Feylings e-post i departementets brev, kan tilføyes at det nok oftest vil være naturlig å gjennomføre avhør av de nærmeste pårørende og noen sentrale vitner. Ofte vil det trolig være hensiktsmessig at samtalen med de pårørende skjer hjemme, i alle fall om barnet døde der. Med foreldrenes samtykke vil det nok også ofte være naturlig å fotografere stedet barnet døde.

Det vil trolig være aktuelt å involvere 2-3 tjenestemenn i etterforskningen.

Etterforskningsinnsatsen i de sakene hvor det ikke avdekkes noe som gir grunnlag for å videreføre saken som ordinær etterforskingssak vil neppe overstige 1-2 dagsverk samlet i hver sak, i alle fall i byene hvor det er kort reiseavstander. I tillegg kommer noe etterarbeid og noe arbeid med å treffe endelig påtaleavgjørelse. Erfaringen er at de sakene hvor det er en reell mulighet for at det er begått en straffbar handling overfor barnet er meget arbeidskrevende, også om saken til sist henlegges. Hvor sannsynlig det er at den ubetingede etterforskningsplikt vil avdekke flere slike saker er det vanskelig å ha noen formening om.

For så videt gjelder eventuelle økte utgifter til obduksjoner vises til telefonsamtale Sæther/Kallerud.

Dersom det er behov for ytterligere står en selvsagt til disposisjon.

Knut H. Kallerud
ass. riksadvokat

Terje Nybø
førstestatsadvokat

Gjenpart: Politidirektoratet